

2.7.2019

EOAK/2833/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

KOHTELU NUORISOKODISSA JA RAJOITUSPÄÄTÖKSET

1 KANTELU

Kantelija arvosteli sijaishuoltopaikkansa ja Oulun Hyvinvointipalvelujen menettelyä sijaishuollon järjestämisessä. Kantelun mukaan kantelijan yhteydenpitoa oli rajoitettu rangaistuksena hänen kotilomansa jälkeen. Kantelijan mukaan asiassa ei ollut tehty rajoittamispäätöstä tai ainakaan sitä ei ollut annettu hänelle tiedoksi.

Kantelija kertoi myös toisesta tapahtumasta lomalta palatessaan. Oulun Hyvinvointipalvelut teki siinä asiassa yhteydenpidon rajoittamispäätöksen rangaistuksena tai seuraamuksena hänen käyttäytymisensä johdosta. Kantelijan mukaan hän myöhästyi junasta ja tämän jälkeen sosiaalityöntekijä ilmoitti hänelle suullisesti yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tekemisestä.

Kantelija kertoi vielä, että hänet siirrettiin yhteydenpidon rajoitusta koskevan päätöksen johdosta sijaishuoltopaikan itsenäistymisasunnosta takaisin laitoksen perusyksikköön. Kantelija kertoi suullisesti kantelukirjoituksensa jättämisen jälkeen, että hän oli hyötynyt itsenäisemmästä asumisesta itsenäistymisasunnossa. Kantelijan mukaan hän oli voinut ja osannut ottaa vastuuta omasta tekemisestään.

Kantelija kertoi vielä, että hän joutui maksamaan myöhästymisen johdosta paluumatkan sijaishuoltopaikkaansa (junamatkan) omista varoistaan.

Toisessa kirjoituksessaan kantelija kertoi, että sijaishuoltopaikassa sijaishuoltopaikan työntekijä oli käyttänyt rasistista kieltä. Kantelija koki työntekijän käytöksen häntä kohtaan alistavana ja nöyryyttävänä.

2 SELVITYS

Oulun Hyvinvointipalvelut antoi vs. sosiaalijohtajan ja lastensuojelun erityisasiantuntijan allekirjoittaman selvityksen, johon oli liitetty kantelijan sosiaalityöntekijän ja palveluesimiehen selvitys.

Oulun Hyvinvointipalvelut antoi erikseen selvityksen siltä osin, kuin kyse oli sijaishuoltopaikan työntekijän rasistisesta kielenkäytöstä. Tähän selvitykseen sisältyi myös sosiaalityöntekijän selvitys ja kyseisen työntekijän kuulemisesta tehty Oulun Hyvinvointipalvelujen selvitys.

Oulun Hyvinvointipalvelut liitti selvitykseensä myös - - - selvityksen. Kaikki selvitykset ovat tämän päätöksen liitteenä.

Selvitysten johdosta kantelijan kanssa keskusteltiin sovituspuhelimessa. Tähän päätökseen sisältyy myös tältä osin kantelijan näkemyksiä selvityksissä esitetystä, sekä myös hänen omista toivomuksistaan sijaishuollon järjestämisessä.

3 RATKAISU

3.1 Yhteydenpidon rajoittaminen

3.1.1 Rajoitustoimenpiteiden käytön yleisistä edellytyksistä

Lastensuojelulain 62 §:n mukaan sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin saadaan 63 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä rajoittaa, jos yhteydenpidosta ei ole voitu lastensuojelulain 30 §:ssä tarkoitetussa asiakassuunnitelmassa tai erityisestä syystä muutoin sopia lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheistensä kanssa. Lapsen yhteydenpitoa voidaan rajoittaa muun muassa, mikäli yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä.

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisessä on aina kysymys tosiasiallisesta myös hallinnollisen pakon käyttämisestä. Kaikissa lastensuojelulain mukaisissa rajoitustoimenpiteissä puututaan lapsen perusoikeuksiin.

Lastensuojelulaissa säädettyjä rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää vain laissa säädettyjen edellytysten täytyessä ja vain kustakin rajoitussäännöksestä ilmenevään, siinä hyväksytyyn tarkoitukseen ja vain siinä määrin, kuin se on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen kannalta välttämätöntä. Kun kysymys on lapsen perusoikeuksien rajoittamisesta, merkitsee se, että viranomaisen tai rajoitustoimenpiteisiin ryhtyvän laitoksen työntekijän on – perusoikeuksiin puuttumista rajoittavan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti – valittava käytettävissä olevista keinoista se, joka vähiten loukkaa tai puuttuu kulloinkin suojattavaan perusoikeuteen. Mikäli lievemmät toimenpiteet ovat asiassa riittäviä, ei rajoitustoimenpiteeseen saa ryhtyä lainkaan. Rajoitustoimenpiteiden on oltava järkevissä ja kohtuullisissa suhteissa niiden käytölle asetettuun tavoitteeseen nähden.

3.1.2 Yhteydenpidon rajoitus 25.4.–26.5.2019

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen tehneen viranhaltijan selvityksessä todetaan, että yhteydenpidon rajoitus ajalle 25.4.–26.5.2019 on ollut perusteltu ja välttämätön, sillä yhteydenpito on vaarantanut lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen ja rajoittaminen on ollut lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta välttämätöntä.

Oulun Hyvinvointipalvelujen vs. sosiaalijohtajan antaman selvityksen mukaan kantelijan kotilomat eivät ole osin sujuneet sovituspuhelimissa. Kantelija on toistuvasti jättänyt saapumatta kotilomilta sovittuna aikana ja sovitut puhelut eivät ole sujuneet ajalla 18.–22.4.2019. Selvityksessä on todettu seuraavaa: ”Tehdyllä yhteydenpidon rajoittamispäätöksellä on rajoitettu käytännössä kahden kotiloman toteutumista kuukauden aikana, eikä kantelijan ja äidin kanssa ole ennen päätöksen tekoa keskusteltu siitä, millä edellytyksillä ja minkä mahdollisten tukitoimien turvin kotilomat jatkossa voisivat toteutua suunnitellusti ja lapsen edun mukaisesti. Ottaen huomioon päätökseen kirjatut perustelut ja sen, mitä yhteydenpidon rajoittamista valmisteltaessa on kantelijan kanssa keskusteltu, syntyy vaikutelma siitä, että kyseessä on nuoren omaehtoisesta käyttäytymisestä aiheutuva seuraamus.”

Oulun Hyvinvointipalvelut on johtopäätöksensä katsonut, ettei edellytyksiä yhteydenpidon rajoittamiselle päätöksessä mainituin perustein ole ollut.

Totean, että rajoitustoimenpiteitä ei voida koskaan käyttää rangaistuksena tai seuraamuksena lapsen käyttäytymisestä johtuen. Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen tulee olla rajoitustoimenpidettä koskevassa säännöksessä tarkoitettuihin tavoin välttämätöntä. Tämä rajoitustoimenpiteelle laissa asetettu välttämättömyyedellytys merkitsee, että lainmukaisia rajoitustoimivaltuuksia ei saa käyttää muuhun kuin rajoitustoimenpidettä koskevasta säännöksestä ilmenevään ja siinä hyväksytyyn tarkoitukseen.

Olen samaa mieltä Oulun Hyvinvointipalvelujen vs. sosiaalihoitajan selvityksessä todetun kanssa siitä, että kantelijan ja hänen äitinsä kanssa olisi tullut keskustella ennen yhteydenpidon rajoittamispäätöksen tekoa vielä siitä, millä tavoin lapsen yhteydenpitoa voidaan vaihtoehtoisella tavalla tai tarvittaessa tuetusti turvata. Kun yhteydenpidon rajoitus on Oulun Hyvinvointipalvelujen selvityksessä todettu tavoin ollut seuraamus ja rangaistus kantelijan käytöksestä aikaisemalla kotilomalla, ei edellytyksiä rajoitustoimenpiteiden käyttämiseen ainakaan päätöksestä ilmenevillä perusteilla ja intensiteetillä ole ollut.

Vaikka Oulun hyvinvointipalvelut on edellä todettu tavoin katsonut, ettei edellytyksiä yhteydenpidon rajoittamispäätökselle ole ollut, kantelijalta puhelimitse saadun tiedon mukaan yhteydenpidon rajoittamispäätöstä ei ole kuitenkaan purettu tai sen oikeusvaikutuksia lievennetty uudella päätöksellä. Totean tältä osin yleisellä tasolla, että kun viranomaisen havaitsee, että sen toiminnassa on ollut virheitä, tulee sen pyrkiä kaikkiin mahdollisiin tavoin korjaamaan menettelyään ja tarvittaessa purkamaan virheellisen päätöksensä. Koska yhteydenpidon rajoittamispäätöksen oikeusvaikutukset ovat sittemmin lakanneet, tyydyn enempiin toimenpiteisiin enää tässä vaiheessa ryhtymättä kiinnittämään Oulun Hyvinvointipalvelujen huomiota edellä todettuun.

3.1.3 Rajoituspäätöksen tiedoksianto

Yhteydenpidon rajoituspäätös on annettava hallintolain 60 §:n mukaisesti asianosaisille todisteellisesti tiedoksi. Kantelijan tapauksessa päätökset on annettu asianosaisille tiedoksi virkakirjeenä sen sijaan, että ne olisi annettu asianosaisille todisteellisesti tiedoksi. Oulun hyvinvointipalvelut on selvityksessään myöntänyt virheensä ja ilmoittanut tarkistavansa jatkossa toimintansa lainmukaisuuden. Tästä syystä asia ei anna aiheita tältä osin minulle aiheita enempään.

3.1.4 Kantelijan lomien peruuttaminen ja päätöksenteko

Kantelija arvosteli Oulun Hyvinvointipalveluja ja sijaishuoltopaikkaansa myös siitä, että hänen kotilomansa peruttiin hiihtoloman jälkeen. Oulun Hyvinvointipalvelujen selvityksen mukaan lomien siirto tai sen peruutus oli sovittu kantelija äidin kanssa. - - - antaman selvityksen mukaan, koska kantelija oli selkeästi rikkonut kotilomasääntöjä, oli perusteltua jättää 15.3.2019 alkaen suunniteltu kotiviikonloppu väliin. Selvityksen mukaan - - - työntekijä soitti tämän jälkeen kantelijan äidille ja keskusteli hänen kanssaan kotilomien väliin jättämisestä. Selvityksen mukaan kantelijan äiti suostui lomien siirtämiseen tai niiden peruuttamiseen.

Oulun Hyvinvointipalvelujen antamista selvityksistä ei kuitenkaan ilmene, millä tavoin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä oli tässä sopimisessa mukana. - - - antamasta selvityksestä ei myöskään ilmene, miten äidin suostumukset on saatu ja miten asia on hänelle hänen ymmärtämällään tavalla selvitetty.

Korostan tässä yhteydessä, että lapsen sosiaalityöntekijällä on ensisijainen vastuu sijaishuollon suunnittelusta ja sen sisältämien palvelujen toteuttamisesta. Tähän sijaishuollon suunnitteluvuorollisuuteen kuuluu myös sen arviointi, missä laajuudessa ja miten lapsen laissa säädettyä yhteydenpito-oikeutta kulloinkin toteutetaan. Lapsen yhteydenpitoa suunniteltaessa ja sitä toteutettaessa on sosiaalihuollosta vastuussa oleva toimielin ja sen alainen viranhaltija, jolle asian käsittely kuuluu (lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä), velvollinen hyvässä yhteistoiminnassa lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa suunnittelemaan yhteydenpidon toteuttamista. Tätä suunnittelu- ja yhteydenpidon toteuttamisvelvollisuutta sosiaalityöntekijä ei koskaan voi siirtää yksinomaan lapsen sijaishuoltopaikalle. Mikäli lapsen suunniteltuja lomia joudutaan peruuttamaan tai siirtämään, on samalla varmistettava se, että asianosaisilla on tieto heille kuuluvista oikeuksista ja mahdollisuudesta pyytää asiassa yhteydenpidon rajoittamispäätöksen tekemistä.

Kantelijan tapauksessa kantelijalla on ollut koko ajan se käsitys, että tällaisessa tilanteessa yhteydenpidon rajoitus päätös tulee tehdä. Kantelusta voidaankin mielestäni päätellä, että hän on vastustanut lomien siirtoja tai ollut ainakin eri mieltä yhteydenpidon tosiasiallisesta toteuttamisesta.

Kiinnitän Oulun Hyvinvointipalvelujen ja kantelijan sijaishuoltopaikan huomiota edellä sanottuun. Kirjoitus ei tältä osin kuitenkaan anna aihetta puoleltani enempään.

3.2 Kantelijan siirto itsenäistymisasunnosta laitoksen perusyksikköön

Kantelija arvosteli sijaishuoltopaikkaansa myös siitä, että hänet siirrettiin itsenäistymisyksiköstä (- - -) takaisin laitoksen perusyksikköön (- - -). Kantelija itse on mieltänyt, että hän on hyötynyt itsenäisemmästä asumisesta, joka antaa hänelle sellaisia valmiuksia, joita hän tarvitsee huostaanoton päättyessä.

- - - antamassa selvityksessä todetaan seuraavaa: ”Kantelijan sijaishuollon järjestäminen - - - itsenäistymisasumisyksikössä ei ole mahdollista, eikä hänen etunsa mukaista, johtuen kantelijan välinpitämättömyydestä sovittuihin asioihin ja sääntöihin. Kantelijan koulupoissaolot ja myöhästelyt aamulla ovat merkittävästi lisääntyneet hänen asuessaan itsenäistymisyksikössä.”

Toisaalta - - - selvityksestä ilmenee, että kantelijan asuminen yksikössä on päivittäistoimien osalta sujunut hyvin ja itsenäistymisasuntojen henkilökunta on ollut tyytyväinen kantelijan pärjäämiseen ja käyttäytymiseen - - -.

Oulun Hyvinvointipalvelujen vs. sosiaalijohtajan antaman selvityksen mukaan kantelija on siirretty pois - - - takaisin laitoksen perusyksikköön, koska selvityksen mukaan näin nuorisokodilla menetellään, jos nuorelle tehdään rajoittamispäätös. Oulun Hyvinvointipalvelut on selvityksensä todennut, että yhteydenpidon rajoitus päätöksessä on rajattu kantelijan ja äidin tapaamisista. Päätös on tehty lyhyeksi aikaa, kuukaudeksi. Päätöksessä ei ole rajattu lapsen olemista tai toimintaa sijaishuoltopaikassa. Oulun Hyvinvointipalvelujen selvityksen mukaan ”tästä syystä siirtoa itsenäistymisasunnosta takaisin laitoksen perusyksikköön ei voida perustella yhteydenpidon rajoitus päätöksellä”.

Selvityksessä on vielä todettu, että - - - selvityksessä mainitut nuoren asumiseen itsenäistymisyksikössä vaikuttavat syyt olisi sijaishuoltopaikan pitänyt saattaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tietoon, jotta niistä olisi voitu keskustella asianosaisten kanssa ja arvioida

niiden vaikutusta lapsen sijaishuollon järjestämiseen.

Oulun Hyvinvointipalvelut on selvityksessään todennut seuraavaa: ”Yksikön yleinen käytäntö, jonka mukaan aina silloin kun lapselle on tehty rajoituspäätös, hän ei voi asua itsenäistymisyksikössä, ei ole hyväksyttävä, vaan tapauskohtaisesti ja yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tulee arvioida päätöksen vaikutus lapsen sijaishuollon järjestämiseen.”

Oulun Hyvinvointipalvelut on ilmoittanut, että - - - tullaan ohjeistamaan tässä asiassa. Oulun Hyvinvointipalvelut on viitannut myös lapsen asiakaskertomuksessa tehtyyn kirjaukseen (17.5.2019), jonka mukaan kantelija voisi käydä päiviä - - - ja tulla yöksi - - -, koska - - - ei ole työntekijää kesällä. Edelleen merkintöjen mukaan välillä olisi mahdollista kokeilla olla yötä - - -

Kantelijalta puhelimitse saadun tiedon mukaan hän ei kuitenkaan ole päässyt asumaan - - - edellä sovitun mukaisella tavalla. Kantelija totesi vielä, ettei hän ole - - - selvityksessä tarkoitettui tavoin merkittävästi myöhästellyt koulusta. Myöhästymisiä on ollut muutamia ja ne ovat olleet lyhytkestoisia. Kantelijan mukaan hänellä on ollut erittäin hyvä suhde - - - työntekijöihin ja hän on viihtynyt ja hyötynyt asumisestaan -

Tässä yhteydessä kantelija kertoi aloittavansa - - - koulun kesän loputtua. Kantelija kertoi myös, että hän on keskustellut sijaishuoltoapaikassa ja ilmeisesti myös sosiaalityöntekijänsä kanssa siitä, millä tavoin hänen asumisensa tulisi opiskelujen aikana järjestää. Kantelija on itse arvioinut, että hän voisi asua esimerkiksi - - - lähetyvillä sijaitsevassa sijaishuoltoapaikassa. Kantelijalle oli kuitenkin epäselvää, millä tavoin hänen tulisi asiassa toimia.

Saadun selvityksen mukaan - - - on sijaishuollossa olevan sijoitetun lapsen itsenäistymistä tukeva erityinen asumisharjoitteluyksikkö. Saamastani selvityksestä saa sen vahvan vaikutelman, että kantelija on siirretty rangaistuksena tai seuraamuksena - - - -yksiköstä takaisin sijaishuoltoapaikan perusyksikköön pelkästään sen vuoksi, että kantelijalle on tehty yhteydenpidon rajoittamispäätös. Tällainen siirto mahdollisesti olisi saattanut myös edellyttää nimenomaista päätöksentekoa asiassa. En kuitenkaan erikseen ryhdy arvioimaan, millä edellytyksillä ja miten päätös olisi tullut tehdä. Totean vielä tässä yhteydessä, että siirto perusyksikköön on siis toimeenpantu, vaikka Oulun hyvinvointipalvelut on selvityksessään (jälkikäteen) katsonut, ettei perusteita rajoituspäätöksen tekoon ole ollut.

Olen samaa mieltä Oulun Hyvinvointipalvelujen ja kantelijan kanssa siitä, että asiasta olisi tullut keskustella yhdessä kantelijan ja kantelijan vastuussa olevan sosiaalityöntekijän kanssa. Sosiaalityöntekijällä olisi ollut tällöin mahdollisuus arvioida hyvässä yhteistyössä sijaishuoltoapaikan, kantelijan ja hänen huoltajansa kanssa sitä, millä tavoin sijaishuoltoa kantelijalle tulisi järjestää. Saamastani selvityksestä ilmenee, että kantelija on hyötynyt niistä palveluista ja asumisestaan - - -. Tämä näkökohta huomioon ottaen minun on vaikea ymmärtää, miksi lapsen siirto - - - -yksiköstä takaisin perusyksikköön on tehty.

Sijaishuollon tarkoituksena on nimenomaan auttaa lasta ja tukea hänen itsenäistymistään ottaen huomioon varsinkin tässä tapauksessa kantelijan ikä ja hänen jatko-opintonsa. Oulun Hyvinvointipalvelut on ilmoittanut, että kantelija voisi porrastetusti palata takaisin - - - -yksikköön. Kantelijalta saadun tiedon mukaan tämä suunniteltu takaisinpaluu ei ole kuitenkaan toteutunut. Kiinnitän Oulun Hyvinvointipalvelujen huomioita edellä todettuun. Mielestäni Oulun Hyvinvointipalvelujen olisi perusteltua ryhtyä asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin kantelijan asumisen (sijaishuollon) toteuttamiseksi.

Totean tässä yhteydessä, että kantelija on kertonut esittäneensä toiveensa sijaishuoltopaikan muuttamiseksi sen johdosta, että hän aloittaa opiskelut Oulussa syyslukukaudella. Kantelijalta saadun tiedon mukaan hän ei ole voinut kuitenkaan asioida oman sosiaalityöntekijänsä kanssa johtuen sosiaalityöntekijän vuosilomasta. Totean yleisellä tasolla, että Oulun Hyvinvointipalvelujen velvollisuutena on yhdessä kantelijan, kantelijan nykyisen sijaishuoltopaikan ja kantelijan huoltajan kanssa arvioida edellytyksiä sijaishuoltopaikan muuttamiselle. Asiasta on tämän jälkeen tehtävä lastensuojelulain mukainen myönteinen tai kielteinen päätös.

3.3 Työntekijän rasistinen käytös

Kantelija kertoi, että eräs - - - työntekijä oli käyttäytynyt häntä kohtaan epäasiallisesti käyttäen rasistisia ilmauksia.

Oulun Hyvinvointipalvelut kuuli kyseistä työntekijää sekä Nuorisokodin johtajaa. Työntekijä on jyrkästi kiistänyt käyttäneensä rasistisia ilmauksia tai käyttäytyneensä sijoitettuja lapsia kohtaan nöyryyttävällä tavalla. Selvityksen mukaan kyseessä on ollut väärinkäsitys eikä menettely ole kohdistunut kantelijaan. Laitoksen johtajan mukaan kyseinen työntekijä kohtelee lapsia tasa-puolisesti ja huomioi heidän yksilölliset tarpeensa. Selvityksen mukaan työntekijän työssä näkyvät sekä oikeudenmukaisuuden että tasa-arvon periaatteet. Oulun Hyvinvointipalvelujen selvityksen mukaan laitoksen johtaja on asiaa käsitellessään muistuttanut työntekijää hänen asemastaan julkisen vallan käyttäjänä ja kehottanut työntekijää kiinnittämään jatkossa erityistä huomiota sanavalintoihin ja kielenkäyttöön väärinkäsitysten välttämiseksi.

Asiassa on esitetty toisistaan poikkeavia käsityksiä eikä nähdäkseni muuta selvitystä ole kirjallisessa kantelumenettelyssä saatavissa. Tyydyn tältä osin yleisellä tasolla toteamaan seuraavan.

Perustuslain 21 §:ssä turvataan hyvään hallinto perusoikeutena. Hyvään hallintoon kuuluu kansalaisten oikeuksista ja asianmukaisesta kohtelusta huolehtiminen. Hyvään hallintoon kuuluu muun muassa hallintolain 9 §:n mukainen asiallinen kielenkäyttö myös suullisessa vuorovaikutuksessa. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakkaan kohtelulla tarkoitetaan myös niitä tapoja, joilla asiakkaaseen suhtaudutaan eri tilanteissa. Viranomaisen toimeksiannosta toimivan, kuten yksityisen lastensuojelulaitoksen työntekijöiden, on käytäytettävä asiallisesti ja käytettävä sellaista kieltä ja sellaisia ilmaisuja, jotka ovat hyvän tavan mukaisia ja lasta kunnioittavia.

Laitoksen johdolla on velvollisuus puuttua välittömästi työntekijöiden epäasialliseen ja lasta loukkaavaan kielenkäyttöön ja menettelyyn. Laitoksen johdolla sekä myös kaikilla laitoksen työntekijöillä on velvollisuus huolehtia siitä, että sijoitettua lasta kohdellaan asianmukaisella tavalla ja henkilökunnan sekä myös sijoitettujen lasten kielenkäyttö on kaikilta osin asiallista ja toisia kunnioittavaa. Mikäli sijoitettu lapsi joutuu elämään sellaisessa yhteisössä, jossa häntä vähätellään, halveksitaan ja nöyryytetään, on se lapselle vahingollista ja vaikuttaa negatiivisesti hänen suhtautumiseensa häntä kasvattaviin aikuisiin.

Korostan tässä yhteydessä, että rasistista tai muuta lasta alentavaa kielenkäyttöä tai käyttäytymistä ei voida missään olosuhteissa pitää hyväksyttävänä.

3.4 Matkalippujen korvaaminen

Kantelija kertoi, että hän joutui korvaamaan junaliput laitokselle toukokuun paluumatkan osalta.

Oulun Hyvinvointipalvelujen ja - - - antaman selvityksen mukaan kantelija ei ole joutunut korvaamaan laitokselle ylimääräisestä lipusta syntyneitä kustannuksia. Sen sijaan Oulun Hyvinvointipalvelujen ja - - - antaman selvityksen mukaan kantelija on korvannut laitokselle kaksi junalippua vuoden 2016 aikana. Selvityksestä ilmenee, että kantelija on molemmilla kerroilla myöhästynyt lentokoneesta joko huolimattomuuttaan tai tahallisesti, minkä johdosta hänelle on ostettu uudet junaliput paluuta varten. Laitoksen mukaan junalippujen hinnan korvaamisessa on ollut kysymys kotikasvatuksellisesta menettelystä. Korvaaminen on tapahtunut siten, että kantelijan käyttövaroista on peritty 4–5 euroa/kuukausi.

Oulun Hyvinvointipalvelut on selvityksessään pitänyt menettelyä virheellisenä.

Totean, että lapsella on sijaishuollon aikana oikeus saada lastensuojelulain 55 §:n mukaisesti kuukausittain käyttövaroja. Käyttövarojen käytöstä päättää lastensuojelulain 55 §:n 3 momentin mukaisesti lapsi itse. Sijaishuoltoapaikka ei voi käyttää käyttövaroja lapsen mahdollisen vahingon korvaamiseen. Mikäli lapsi aiheuttaa sijaishuollossa vahinkoa, joka on lapsen korvattava, tulee asiasta sopia sijoitetun lapsen sosiaalityöntekijän ja lapsen edunvalvojan kanssa. Totean vielä, että paluumatka lomalta sijaishuoltoapaikkaan ja siitä aiheutuvat kustannukset ovat osa sijaishuollosta aiheutuvia kustannuksia.

Mielestäni asiassa on toimittu lainvastaisesti. Olen samaa mieltä Oulun Hyvinvointipalvelujen kanssa siitä, että sijaishuoltoapaikalla ei ole ollut oikeutta pidättää käyttövaroista kuukausittain vahingon korvaamiseksi määriteltyä summaa. Sijaishuoltoapaikan menettely on merkinnyt kantelijan kannalta sitä, ettei hän ole saanut tosiasiasa vuonna 2016 käyttövarojaan täysimääräisesti siten, kuin lastensuojelulain 55 §:ssä on yksiselitteisesti edellytetty. Mielestäni Oulun Hyvinvointipalvelujen olisi aiheellista selvittää asia ja sen olisi perusteltua tarvittaessa korvata kantelijalle saamatta jääneen käyttövaran osuus. Kiinnitän Oulun Hyvinvointipalvelujen huomiota edellä todettuun.

3.5 Tulkkkaus

Oulun hyvinvointipalveluille lähetetyssä selvityspyynnössä pyydettiin hyvinvointipalveluja myös selvittämään, miten kantelijan äidin mahdollisuuksista käyttää asianosaiselle kuuluvia oikeuksia on huolehdittu. Kantelijan mukaan hän joutuu tulkkamaan ja selventämään äidilleen tämän äidinkielellä neuvottelutilaisuuksissa viranomaisen puolesta sijaishuollon järjestämisen kannalta merkityksellisiä asioita.

Oulun hyvinvointipalvelujen selvityksen mukaan kantelijan äiti osaa suomea hyvin. Tämän johdosta asiakirjoja ei ole käännetty tai neuvotteluissa käytetty tulkkia.

Asiassa on esitetty ristiriitaisia näkemyksiä, enkä voi käytettävissäni olleen aineiston perusteella enemmälti ottaa kantaa kantelijan äidin kykyyn ymmärtää suomea tai kielitaitoon ylipäättäen. Tämän takia totean yleisesti seuraavaa.

Hallintolain 26 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on järjestettävä tulkitseminen ja kääntäminen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, jos 1) romani- tai viittomakieltä taikka muuta kieltä käyttävä asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen- tai ruotsin kieltä, tai 2) asianosainen ei vammaisuuden tai sairauden perusteella voi tulla ymmärteeksi. Asia voidaan 2 momentin mukaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.

Viranomaisen järjestämällä tulkitsemisella tarkoitetaan paitsi puhutun kielen ja viittomakielen

tulkkausta myös vammaisuuden tai sairauden vuoksi käytettävien viittomien samoin kuin muiden kommunikaatiomenetelmien tulkitsemista. Lainsäädäntö ei edellytä, että tulkitseminen ja kääntäminen suoritetaan vain asianosaisen äidinkielelle. Tulkitseminen tulee kysymykseen käsiteltäessä asiaa suullisesti. Viranomaisen on tulkittava asia välttämättömin osin. Tulkitsemisen on kuitenkin oltava kattavaa sillä tavoin, ettei asianosaisen oikeusasema tulkitsemisen vuoksi vaarannu. Tulkitseminen on järjestettävä siten, ettei asian käsittely tarpeettomasti viivästy eikä toisaalta aiheuta asianosaisille kohtuutonta lisätyötä. Kun hallintoasian käsittely on pääsääntöisesti kirjallista, kysymykseen tulee useimmiten kirjallisen käännöksen laatiminen (HE 72/2002 vp, s. 78).

Lastensuojeluasiassa viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta ja tarvittaessa tulkin hankkimisesta. Mikäli viranomaisen ei hallitse asianosaisen äidinkieltä, mutta asianosainen osaa muuta kieltä, esimerkiksi englantia, tulkitseminen voidaan hoitaa tällä viranomaisen ja asiakkaan yhteisellä kielellä. Viranomaiselle voi syntyä velvollisuus, varsinkin lastensuojeluasiassa, kääntää asiakirjat joko asiakkaan äidinkielelle tai sille kielelle, jota asiakas – asianosainen – ymmärtää. Mikäli kyse on sellaisesta asiakkaan käyttämästä kielestä, johon ei ole saatavissa viranomaisen huolehtimaa käännösapua, asia on tällöin tulkittava asiakkaalle suullisesti.

4 TOIMENPITEET

Kantelijan sijaishuollon järjestämisessä ja toimeenpanossa on ollut edellä kohdista 3.1, 3.2 ja 3.4 ilmenevin tavoin virheitä, joista vastuussa on viimekädessä Oulun hyvinvointipalvelut sijoittajakuntana. Saatan käsitykseni menettelyn virheellisyyksistä Oulun Hyvinvointipalveluiden tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän tästä päätöksestäni jäljennöksen Oulun Hyvinvointipalveluille. Pyydän, että Oulun Hyvinvointipalvelut antaa päätöksestäni tiedon - - -.

Pyydän myös, että Oulun Hyvinvointipalvelut ilmoittaa **30.9.2019 mennessä**, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt tämän päätökseni johdosta.